

SZABÓ ANDREA

Középkori miniatűrök

Játék egy gondolattal

A domború terméskövön két fénylő testű szarvasbogár kapaszkodott felfelé – egyik a kő laposabbik oldaláról, másik a meredekebből – a csúcs irányába. Amikor már olyan közel értek egymáshoz, hogy csápjaik kis híján összeértek, a nagyobbik felágaskodott, ízelt lábait keményen megvetette a kő egyik repedésén, és várt. A kisebbik ugyanekkor megállt, egyedül karcsú kitinagancsát tologatta valamerre az ég felé. Egy ideig mozdulatlanságba dermedten figyelték egymást, aztán a nagyobbik megbillentette fénylő páncélját a szárny fölött, mire a kisebb tétova lépést tett feléje. Lábait óvatosan maga elé rakta, s csak hosszú idő után lépett egyet újra. Ekkor már ott állt egészen közel a nagy előtt, és a szarvuk összeért.

Ez a kép 1264-ben játszódott le a Nyulak Szigetén, egy meleg nyár végi napon, az ottani kolostor egyik napsütötte terméskövén. A Duna nyers folyamszagával volt tele a levegő. A jelenetnek egyetlen szemtanúja Margit, Béla király leánya volt, a kolostor legenedelmesebb, legodaadóbb sororja. Görögszobor szépségű arcát még vonzóbbá tette a merengés.

Azon tűnődött, hogy Istennek ez a két oktalan, páncélos, szarvas jószága most talán ugyanazt érezheti, amit két ember, ha egymásra talál.

De aztán hirtelen ajka elé kapta ujját, ruhája hasadékából előhúzta imádságoskönyvét, és hangosan olvasni kezdett. Ezen a napon nem evett, nem ivott, elfelejtette, ami odáig soha nem fordult elő, felmosni a lakószoba kövezetét, elfelejtette megápolni soror Benedikta megdagadt, beteg lábát, és másnap a priorissza előtt tagadta, hogy alvás helyett végigsírta az éjszakát.

Az elhívás

Erős, vastagon abroncsozott szekérével Grundi Heimann még jóval napnyugta előtt elérte a salcheni hágót.

Innen, az út legmagasabb pontjáról tiszta kilátás nyílt a gondosan felszántott obwaldeni földekre, melyeknek tanyái, aprócska falvai oly utolérhetetlen kedvességgel simultak a Sardeni tó partjára. Heimann itt mindig megállott egy kis időre. Kora ifjúságától, már gyermekfejjel örömét lelte szülőföldje szépségében, mélyen és tisztán érezte, hogy hálát kell adnia a sorsnak azért, hogy ez a szegényes, ám takaros, szorgos kezek által megművelt obwaldeni világ lehetett az otthona.

A salcheni hágóról jól ellátott faluja tornyáig, s ha szemét kissé megerőltette, a templom tömbje mögött, az iskolaépülettel párhuzamosan saját házát is megpillanthatta. A hágón töltött megálló során a kocsi kerekeire láncot vetett, hogyha a kidöntött fával súlyosan megrakott szekér a kanyargós úton hirtelen megiramlik, lovait segítse a teher visszatartásában.

Még egyszer szétnézett a tájon, hosszan beszippantotta a tavaszi porhanyós föld illatát, nyelvével csettintett, s a sziklás, kátyúkkal tarkított saras úton óvatosan megindult lefelé.

A nap már a salcheni hágó mögé bukott, mikor Heimann lovaival háza elé ért. Két fia a ház előtti kis emelkedőn várta, s alighogy a lovak megálltak, már tüsténkedtek a ház körül, szalmacsutakkal dörzsölték le az állatok szügyéről és tomporáról a tajtékot. Heimann éket helyezett a szekér kerekei alá, s mielőtt fiaival lepakolta volna a farönköket, benyitott háza ajtaján.

Húsz éve volt nő. Ulriche Klisterit a közeli Liesthalból hozta falujába. A két család, az övé és Ulricheé, már nemzedékek óta ismerték egymást. Egyformán módos, törekvő család volt mind a kettő. Mindenki természetesnek vette környezetéből, hogy a fiatal és szép Ulriche iránt egyre erősödő vonzalmat érez, s a leánykérésnek nem akadt a nagy rokonságból egyetlen ellenzője sem. Házasságukból – mely boldognak volt mondható – két fiú és két leány született. A fiúk tizenhét és tizenhat évesek voltak, a lányok még egészen aprócskák.

Míg a gyerekei a lovakkal foglalatostkodtak, Ulriche ura elé tette a gőzölgő fatányért, s a kupa bort. Még mindig szép asszony volt Ulriche. Szőke, sűrű haját hátul összefonva hordta, bőre is makulátlan maradt, barna szemeiből melegség áradt. Szerette a férjét. Heimann, miközben erős, nagy harapásokkal tüntette el az ételt, s itta a bort, mindvégig magán érezte az asszony tekintetét, mely szinte sütötte tarkóját.

Heimant kétszer is megválasztották bírónak falujában. Tisztelték a parasztok, mert igazságszerető volt, s mint előljáró, különös gondot fordított arra, hogy az igazságot mind mélyebben megismerje. Csak azután döntött a legegyszerűbb tyúkperben is.

Egyszer, egy ugyancsak napsütéses szép tavaszi napon az unterwaldeni tanyák egyikére hívták bírászkodni. Ritka eset volt az, hogy egy bíró egyszerre két közösségben töltse be ugyanazt a tisztséget, de az unterwaldeniek előljárója akkor hunyt el, újat helyette a tanács még nem választott, ezért kérték fel Heimant a bírászkodásra.

Az ügy jelentéktelen volt. Egy parasztgazda önkényesen foglalt földet a szántója mellett, s szomszédja, aki ugyancsak igényt tarthatott volna erre a kisajátított földre, perbe fogta. Mivel a föld fele szántó volt, fele meg erdő, Heimann salamoni döntést hozott. Az erdőt az egyik gazdának adta öt éves bérleti időre, a szántót a másiknak, azzal a feltétellel, hogy öt év múlva megcserélik a bérleti jogot az erdő és a szántó felett. Az ügy ezzel el is volt intézve, Heimann indulhatott haza. Jókedvűen ült szekere bakján, két erős lovában gyönyörködött, melyeknek hosszú, nyíratlan sörényébe Ulriche színes szalagokat fűzött.

Már elhagyta az unterwaldeni határt, amikor közvetlen a kanyarodó út mellett, egy sűrű bozótos közepén kőkrisztusra lett figyelmes. Nem emlékezett arra, hogy idefelé jövet elhaladt volna mellette. Lovait megállította, s a saras úton megközelítette. A fészületet teljesen elborította a tövises bozót, melynek ágain a levelek már kezdtek bimbósodni. Óvatosan széthajtotta az összekuszálódott ágakat, de a makacs és életdús hajtások minduntalan visszacsapódtak a szemei elé, megkarcolták kezét és homlokát. Kés nem volt nála, így hát apránként, ujjával kezdte el hajlítani, majd tördelni az ágakat. Ki tudja, mennyi időt tölthetett el e fáradságos művelettel. Ösztönös rendszeretete mellé társult kíváncsisága is: a szobor semmit sem árult el

magából, egészen a legutolsó pillanatig. Amikor végzett munkájával, három lépést hátrált a kavicsos úton, s onnan, lovai mellől nézett fel a kőkrisztusra.

A szenvedő, s szenvedése legmélyére megérkező Krisztus arcát már sokszor látta Heimann fatáblákon, temetői fészületeken, faluja templomában, de ezzel a Krisztus-arccal még nem találkozott. A szenvedés épphogy elhagyta az arcot, még ott vonaglott a fájdalom a száj egyik zugában, de már a jóság is jelen volt a mindent elborító irgalmas tekintetben. A résnyire nyílt szem sugara pontosan Heimannra szegeződött. A szöggel átütött tenyér ujjai mintha őt ölelték volna át. Sokáig állt a szobor előtt...

A következő hónapban, mivel az unterwaldeniek még mindig nem jutottak egyezsége a bíró személyét illetően, ismét egy perben kérték segítségét. Útja a kőkrisztus mellett vezetett el. Heimann megállította lovait, leszállt a bakról és a szoborhoz lépett.

– Óh, te szegény, szerencsétlen Isten! – mondta megindultan és könnyecseppek peregtek szakállára. A kőbe faragott arc tekintete mindvégig rajta maradt, még akkor is, mikor már messze jártak lovai az unterwaldeni határban.

Ettől a naptól fogva, hacsak tehetne, valamilyen ürüggyel mindig a szobor felé vette útját. Az arc fogva tartotta, húzta-vonta magához, a félig behunyt szem még haza is elkísérte, beköltözött a házába.

Legelőször Ulriche vette észre rajta a változást, aztán a fiai. Munkáját mindvégig tisztességesen végezte, csak csendesebb lett. Szótlán és révedező.

– Ulriche – mondta egyszer a feleségének –, ne haragudjatok rám!

– De hát mi történt veled? – simult Ulriche ujjá Heimann tenyerébe. A férfi megrázta fejét, tagoltan, szaggatottan sóhajtott.

Éjjel-nappal vele volt a Krisztus-arc. A szemhéjakkal félig lecsukott szem őt nézte, őt látta. Szeretettel, megbocsátóan nézett rá ez a szempár, mintha valami nagy bűn terhelte volna Heimann lelkét, s mintha ennek a bűnnek a hordozását egyedül ez a tekintet tette volna elviselhetővé. Aztán megjelent előtte ugyanilyen élességgel a szöggel átütött tenyér, melynek ujjai mintha őt hívták volna.

– Ulriche – kiáltott fel fájdalmasan –, bocsássatok meg nekem!

Egy nap kampóbotot vett a kezébe és a felesége elé állt.

– Megyek – mondta halvány arccal az asszonynak, aki sírva fakadt. Heimann a legegyszerűbb ruháját öltötte magára, s ahogy kifordult háza ajtaján, hosszan végigsimította a kapu oszlopát. Az udvaron némán nézett utána a felesége, s szótlán dermedtségben a négy gyerek. Ételként egy kis sajtot vitt magával, s egy darab barna kenyeret.

Sokáig a kőkereszt környékén látták, hol a bozót tövében, hol az út kanyarulatában, de mindig a szobor közelében. Egyre szakadozottabb ruhájában, kuszált hajjal, szakállasan, olyan volt, mint egy madárijesztő. Felesége, gyerekei, a rokonság kétnaponta felkeresték, de ahogy ritkult a remény Heimann hazatérésére, úgy maradoztak el lassan ők is.

Egy napon eltűnt a környékről. Távoli falvakban, járatlan utakon találkoztak vele néha az emberek, s mondják, végül egy erdős szakadék lett az otthona.

Remete lett, akiről később, jóval később már úgy beszéltek: szent ember.